

технологической деятельности / Г.З. Спектор / Вестник Московского городского педагогического университета / Ред. Н. П. Пищулин. – 2004. – №1 (6) 2004. – С. 50–56.

13. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – К. : Рад.шк., 1976. – Т. 1. – С. 403–640.

14. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – К. : Рад.шк., 1977. – Т. 3. – С. 283–582.

15. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5-ти т. – К.: Рад.шк., 1977. – Т.4. – с.393–626.

16. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. – К. : Рад.шк., 1976. – Т. 3. – С. 7–282.

17. Яковлева Е. Л. Психологія розвитку творчого потенціала людини / Е. Л. Яковлева. – М.: Флінта, 1997. – 224 с.

УДК 378.147

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Надія ПРАСОЛ (Миколаїв)

В статті аналізується проблема індивідуалізації як основа професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-трансферної системи навчання.

Ключові слова: майбутній учитель початкових класів, індивідуалізація професійної підготовки, Болонська декларація, кредитно-трансферна система навчання.

В статье анализируется проблема индивидуализации как основание профессионально-педагогической подготовки будущего учителя начальных классов в условиях кредитно-трансферной системы обучения.

Ключевые слова: будущий учитель начальных классов, индивидуализация профессиональной подготовки, Болонская декларация, кредитно-трансферная система обучения.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із важливих завдань на сучасному етапі розвитку педагогічної освіти є вдосконалення процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Українське суспільство перебуває під впливом потужних глобалізаційних процесів, швидких змін умов життя, переосмислення ціннісних орієнтирів і стратегій людського розвитку. Нові виклики вимагають модернізації освітньої системи як провідного чинника соціально-культурного відтворення, успішної життєдіяльності людини. Динамічні зміни в українському суспільстві неможливі без модернізаційних перетворень відповідно до загальноцивілізаційних тенденцій розвитку вітчизняних освітніх систем. Освіта нині розглядається як сфера людинотворення, яка в цілісному вигляді формує не тільки професійні знання майбутнього фахівця, а й творить культурно розвинену особистість. [1, с.11]. Тому і модернізація вітчизняної підготовки вчителя потребує педагога як знанневої людини та творця, адаптації вимог його майбутньої професійної діяльності до європейських стандартів навчання, Болонської декларації. [2].

Розвиток вищої педагогічної освіти України має багатовекторний характер, що сприяє створенню такої системи, яка дозволить вищим навчальним закладам максимально реалізувати свій освітній потенціал у плані задоволення як вимог Європейської системи знань, так і адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм, стандартів і

основних положень європейського простору вищої освіти, прийнятних і ефективних для держави й суспільства.

Однією з найважливіших передумов входження України до єдиного європейського освітнього простору є реалізація системою вищої педагогічної освіти основних ідей Болонської декларації, а саме:

1) формування ставлення до людини як мети соціального прогресу, а не засобу;

2) орієнтація на активізацію людського капіталу у вищій освіті й

3) професійній підготовці, що базується на концепції гармонійного розвитку людини;

4) реформування системи вищої освіти й професійної підготовки є стратегічними для забезпечення якості фахівців;

5) продукування в процесі підготовки глибокої професійної компетентності й соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального й культурного розвитку. [3, с.103].

Аналіз досліджень за проблемою. Запровадження основних положень Болонської декларації у систему вищої освіти обумовило дослідження проблем підготовки вчителів в умовах європейської інтеграції В. П. Андрущенком, Я. Я. Болубашем, В. І. Бондарем, М. Б. Вашуленком, М. Б. Євтухом, І. А. Зязюном, В. Г. Кременем, О. Я. Савченко, М. Г. Чобітьком та інших. Слід зауважити, що при цьому вказується на необхідність запровадження індивідуалізації у різних формах і

на різних рівнях професійної підготовки майбутніх фахівців.

У контексті глобалізаційних змін актуальною постає проблема професійної підготовки вчителя початкових класів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчання з урахуванням індивідуалізації, яка передбачає подальше розроблення та використання особистісно-орієнтованих технологій навчання, створення індивідуальних програм розвитку особистості майбутнього вчителя. На нашу думку, саме така система сприяє розвитку індивідуальності майбутнього вчителя, підвищенню якості його професійної підготовки.

Різні аспекти підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності широко висвітлюються в психолого-педагогічних дослідженнях. Так, дослідженню психологічних питань особистості присвячені роботи Б. Г. Ананьєва, А. Г. Асмолова, Г. О. Балла, І. Д. Бега, І. А. Зимньої, Є. П. Ільїна, Г. С. Костюка, М. Д. Левітова, О. М. Леонтьєва, В. Ф. Моргуна, І. І. Резвицького, С. Л. Рубінштейна, В. А. Семиченко, О. В. Скрипченка, Л. І. Уманець та інших.

Питання професійної підготовки майбутніх педагогів у своїх працях розглядають М. Б. Євтух, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало, О. Я. Савченко. Проблема організації та удосконалення навчального процесу у вищій школі досліджували О. В. Глузман, С. У. Гончаренко, Н. В. Кічук.

Важливі теоретичні і методичні положення з урахуванням вимог компетентнісного, технологічного та практико орієнтованого підходів до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів містять праці таких вчених, як В. І. Бондар, Н. М. Бібік, М. В. Вашуленко, Н. А. Глузман, Н. В. Кічук, Н. В. Кудикіна, Л. В. Коваль, С. М. Мартиненко, Л. Є. Петухова, О. Я. Савченко, Л. О. Хомич, Л. Л. Хоружа, І. М. Шапошникова та інших. Аналіз досліджень свідчить про те, що професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів знаходиться в центрі уваги сучасних дослідників. Але питання індивідуалізації професійної підготовки у них окремо не розглядалися.

Індивідуалізацію професійної підготовки майбутнього вчителя як одну з основ сучасної парадигми освіти досліджували О. М. Пехота, О. М. Отич.

Як зазначає О. М. Пехота, індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя дає якісно новий рівень особистісного засвоєння студентом професійних знань та формує готовність до професійного

саморозвитку та прийняття на себе відповідальності за нього. [4, с.10].

Метою статті є аналіз проблеми індивідуалізації як основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах кредитно-трансферної системи навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх педагогів позитивно впливає на формування їх професійної мотивації і передбачає систематичне вивчення індивідуальних особливостей студентів, рівня знань, умінь та навичок. А це, в свою чергу, вимагає відбору відповідних прийомів і методів взаємодії зі студентами, здійснення допомоги в корекції їхніх індивідуальних планів навчання, побудові траєкторії особистісно-професійної самоосвітньої діяльності. Побудова траєкторії особистісно-професійної самоосвітньої діяльності базується на індивідуальному підході до кожного майбутнього вчителя початкових класів, індивідуальному навчальному плані, індивідуальній освітній траєкторії.

Значним внеском у розробку проблеми індивідуалізації в 60-ті роки ХХ століття була практична діяльність і педагогічні праці відомого вітчизняного педагога В. О. Сухомлинського, який підкреслював необхідність поєднання теоретичних знань з практичними вміннями в такому напрямі, щоб повною мірою розкривалися індивідуальні задатки, здібності та нахили. Він стверджував, що немає абстрактного учня, і мистецтво та майстерність навчання й виховання полягають у тому, щоб розкриття сил і можливостей кожної дитини надавало їй радість успіху в розумовій праці, а це означає, що в навчанні має бути індивідуалізація – і в характері завдань, і в темпі їх виконання [5, с.7].

Видатний педагог підкреслював, що організація навчального процесу як колективної діяльності не виключає, а передбачає здійснення індивідуального підходу, що має забезпечити в подальшому умови для залучення кожного учня до плідної діяльності. В. О. Сухомлинський вважав, що для отримання більш високих результатів індивідуальної пізнавальної діяльності необхідно визначити індивідуальну стежину успіху у навчанні та розумовій праці кожного школяра. [6, с. 419].

Своєю увагою до проблеми творчої індивідуальності в педагогіці В. О. Сухомлинський значною мірою передбачив ідеї, актуальні для сьогодення, оскільки зараз розвиток педагогічної думки в Україні лише підходить до усвідомлення того, що формування творчої індивідуальності вчителя – це складне та відповідальне завдання, без якого не можуть

бути вирішені проблеми виховання та навчання дітей.

В. О. Сухомлинський створив педагогічну систему та зумів її реалізувати на практиці, керуючись положеннями, що важливим елементом педагогічної системи є вчитель, що учень виховується під прямим впливом особистості вчителя, і ніякими формами, ніякою дисципліною, ніякими статутами й розкладами занять неможливо штучно замінити цього впливу. У книзі “Сто порад учителям” він розкриває специфічні якості вчительської професії:

а) ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її здоров’я, розум, характер, воля, громадське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя;

б) кінцевий результат педагогічної праці можна побачити не сьогодні, не завтра, а через дуже тривалий час;

в) місія школи, наше з вами найважливіше завдання, дорогий колего, – боротися за людину, долати негативні впливи і давати простір позитивним. А для цього необхідно, щоб особистість учителя найбільш яскраво, дієво і благотворно впливала на особистість учня... Але людська природа може розкритися повною мірою лише тоді, коли в дитини є розумний, умілий, мудрий вихователь;

г) об’єкт нашої праці – найтонші сфери духовного життя особистості, яка формується – розум, почуття, воля, переконаність, самосвідомість. Впливати на ці сфери можна тільки так само – розумом, почуттям, волею, переконаністю, самосвідомістю. Найважливіші інструменти нашого впливу на духовний світ школяра – слово вчителя, краса навколишнього світу й мистецтва;

д) однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об’єкт його праці – дитина – повсякчас змінюється, завжди новий, сьогодні не той, що вчора. Наша праця – формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставиш [7, т. 2].

Такий учитель, на думку В. О. Сухомлинського, повинен добре знати свій предмет, володіти методикою викладання, тобто бути високоосвіченою і різносторонньою людиною, беззаперечним авторитетом для своїх вихованців і їхніх батьків. Він має завжди прагнути до самовдосконалення.

На нашу думку, в умовах гуманізації, індивідуалізації освіти у вищих навчальних закладах забезпечуються права майбутніх учителів на свободу вибору в навчальному процесі, альтернативних навчальних планів і

структурно-логічних схем підготовки фахівців напряму «Початкова освіта», режиму, порядку, логіки й послідовності вивчення навчальних дисциплін, основних і суміжних спеціальностей, темпів і термінів вивчення як окремих курсів, так і навчання в цілому, форм і методів навчання та ін. В сучасній школі повинен працювати вчитель, який володіє системними знаннями, новими педагогічними технологіями, готовий до постійного самовдосконалення, саморозвитку. Саме на це спрямована індивідуалізація професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

На основі аналізу вимог до майбутніх учителів початкових класів можна виділити головні напрями, за якими можливе забезпечення якісного рівня професійної підготовки в умовах кредитно-трансферної системи навчання:

– визначення готовності майбутнього вчителя до свідомого вибору педагогічної діяльності, його педагогічної спрямованості.

– діагностування рівня готовності майбутнього вчителя до самоосвітньої діяльності в процесі професійної підготовки;

– діагностування якості професійної підготовки майбутніх учителів в умовах індивідуалізації за кредитно-трансферною системою навчання.

Гармонійне наповнення професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів знаннями, уміннями і навичками рефлексивного характеру значною мірою сприяє її індивідуалізації і підвищенню якості освіти в цілому. Для цього індивідуалізація професійної підготовки студента створює сприятливі умови для обліку та розвитку індивідуальних якостей студента, його внутрішнього потенціалу. Індивідуалізація професійної підготовки не дозволяє нівелювати розходження між студентами, сприяє розвитку кожним студентом своїх унікальних здібностей, націлює на висококваліфіковану підготовку до професійної діяльності. Таким чином, головним у індивідуалізації професійної підготовки є: підвищення ефективності професійної підготовки, створення системи освіти, що забезпечує кожному студенту максимальний розвиток можливостей та здібностей; демократизація навчального процесу, ліквідація однаковості в навчанні, надання студентам волі вибору елементів навчального процесу; створення умов для навчання і виховання, адекватних індивідуальним особливостям і оптимальних для різнобічного загального розвитку студентів; формування і розвиток індивідуальності, самостійності і творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя.

Глибоке знання індивідуальних особливостей студентів необхідне для вирішення двох завдань, які взаємопов’язані між собою:

1) індивідуалізації – підтримки і розвитку одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу особистості;

2) соціалізації – адаптації в соціальному середовищі і самореалізації особистості в ньому.

Відповідно до вищезазначеного індивідуалізація професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів означає:

– створення умов для розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу;

– створення ефективних дієвих стимулів професійного розвитку суб'єктів освітнього процесу;

– впровадження в професійно-освітній процес сучасних педагогічних та психологічних технологій розвитку індивідуальності;

– забезпечення моніторингу професійного розвитку всіх суб'єктів освіти, тобто регулярна та оперативна діагностика, що входить в систему зворотного зв'язку в процесі розвитку індивідуальності;

– розвиток варіативної освіти, спрямованої на розширення професійного самовизначення і на саморозвиток особистості студента. Варіативний підхід у навчанні означає, з одного боку, різноманітність та диференційованість вправ і завдань, можливість випереджаючого навчання, наступність форм навчання; з іншого боку, право особистості на навчання у відповідності зі своїми особливостями, здібностями, інтересами, життєвими планами, тобто варіативний вибір індивідуальної освітньої траєкторії;

– корекція соціального і професійного самовизначення особистості, а також професійно важливих характеристик майбутнього фахівця

Висновки. Як бачимо, науковцями розглядаються різні аспекти

підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності.

Зважаючи на входження України і Європейський освітній простір, запровадження кредитно-трансферної системи навчання сьогодні увагу вчених привертають питання індивідуалізації професійної підготовки майбутніх фахівців. На підставі аналізу наукових доробок щодо підготовки майбутніх учителів початкової школи доходимо висновку, що сьогодні недостатньо розглядаються питання організаційно – педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів в умовах кредитно-трансферної системи навчання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кремінський В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу / В. Г. Кремінський // Педагогічна і психологічна наука в Україні. Теорія та історія педагогіки. – К.: Педагогічна думка, 2007. – С. 11.

2. Закон України „Про вищу освіту”/ [http:// www.mon.gov.ua/](http://www.mon.gov.ua/).

3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін. – Тернопіль: вид. ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – С. 103.

4. Пехота О. М. Індивідуальність вчителя. Теорія і практика / О. Пехота. – Миколаїв: Іліон, 2009. – С. 10.

5. Сухомлинський В. А. Павльшская средняя школа / В. Сухомлинський. // Избр. произв. в 5-ти т. – К., 1980. – Т. 4. – С. 7.

6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів / В. Сухомлинський. // Вибр. тв. в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 419.

7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. / В. Сухомлинський. – К., 1976-77. – Т. 2. – С. 419 - 654

УДК 378.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЗАСОБАМИ ФАСИЛІТАЦІЙНОГО ВПЛИВУ

Ірина РАДУЛ (Кіровоград)

У статті розкрито зміст поняття креативність, фасилітація та педагогічна фасилітація. Виявлено специфіку розвитку креативності в молодшому шкільному віці. Обґрунтовано доцільність використання фасилітаційного підходу для вирішення проблеми розвитку креативності в молодшому віці.

Ключові слова: креативність, творчість, особистість, фасилітація, педагогічна фасилітація.

В статті раскрыто содержание понятий креативность, фасилитация, педагогическая фасилитация. Выявлена специфика развития креативности в младшем школьном возрасте. Обосновано целесообразность использования фасилитационного подхода для решения проблемы развития креативности в младшем возрасте.

Ключевые слова: креативность, творчество, личность, фасилитация, педагогическая фасилитация.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі становлення України головним є розвиток особистості, здатної до сприймання, розуміння і творення матеріальних і духовних цінностей, спроможної самостійно приймати нестандартні рішення, творчо мислити, гнучко

реагувати на зміни обставин і самій їх творити. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формування поколінь, здатних навчатись